

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

МАТЕРІАЛИ

I Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ:
ВІД КОНКУРЕНЦІЇ ДО КООПЕРАЦІЇ»**

**29000 м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 3
Хмельницький кооперативний
торговельно-економічний інститут
Кафедра підприємництва, торгівлі,
логістики та готельно-ресторанної справи**

**м. Хмельницький
26 жовтня 2023 р.**

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Всеукраїнська центральна спілка споживчих товариств
Хмельницька облспоживспілка
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут
Львівський торговельно-економічний університет
Полтавський університет економіки і торгівлі
Вінницький кооперативний інститут

МАТЕРІАЛИ

I Всеукраїнської науково-практичної конференції

«ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ: ВІД КОНКУРЕНЦІЇ ДО КООПЕРАЦІЇ»

м. Хмельницький
26 жовтня 2023 р.

Рекомендовано до друку вченою радою Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту (протокол № 3 від 8 грудня 2023 р.)

Рецензенти:

МЕЛЬНИК Ірина, д.е.н., проф., завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Львівського торговельно-економічного університету.

МІЩУК Ігор, д.е.н., проф., проф. кафедри підприємництва, торгівлі та логістики Львівського торговельно-економічного університету.

ПЕЛІК Леся, д.т.н., проф., проф. кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету.

Редакційна колегія: **ТЕЛЯЧИЙ Юрій** – голова, д.і.н., проф., президент Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту, голова Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України; **ЗАМАЗІЙ Оксана** – заступник голови, д.е.н., проф., проректор з наукової роботи Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту; **МАТВЄЄВ Андрій** – к.і.н., доц., віце-президент Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту; **ЛЯШУК Катерина** – к.е.н., директор Хмельницького кооперативного фахового коледжу Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту; **ДЖЕРЕЛЕЙКО Світлана** – к.е.н., доц., декан факультету управління, підприємництва та права Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту; **САПОТНИЦЬКА Наталія** – к.е.н., завідувач кафедри підприємництва, торгівлі, логістики та готельно-ресторанної справи Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту; **ТЯГУНОВА Наталія** – к.е.н., проф., проф. кафедри підприємництва, торгівлі, логістики та готельно-ресторанної справи; **ПЕЛЕХ Юлія** – к.т.н., доц., доц. кафедри підприємництва, торгівлі, логістики та готельно-ресторанної справи; **ЦЕРКЛЕВИЧ Вікторія** – к.п.н., доц., доц. кафедри підприємництва, торгівлі, логістики та готельно-ресторанної справи; **АНТОШКОВА Наталія** – к.е.н., доц. кафедри підприємництва, торгівлі, логістики та готельно-ресторанної справи; **КУЧЕРУК Надія** – ст. викладач кафедри підприємництва, торгівлі, логістики та готельно-ресторанної справи; **БОНДАРЧУК Катерина** – викладач кафедри підприємництва, торгівлі, логістики та готельно-ресторанної справи.

Т65 Трансформаційні процеси в економіці: від конкуренції до кооперації. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Хмельницький, 26 жовтня 2023 р. / редкол.: Ю.В. Телячий (гол.) та ін. Хмельницький : ХКТЕІ, 2023. 389 с.

За достовірність викладеної інформації відповідальність несуть автори статей

Збірник містить матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Трансформаційні процеси в економіці: від конкуренції до кооперації» з актуальних питань функціонування та розвитку сучасних економічних систем, інновації менеджменту, маркетингових технологій в сучасному бізнесі, фінансово-господарської діяльності та проблем оподаткування суб'єктів господарювання, розвитку підприємства та торгівлі, інноваційних технологій у туристичному та готельно-ресторанному бізнесі, сучасного товарознавства, удосконалення правового забезпечення розвитку економіки та підприємництва, інновації у бізнес-освіті та управлінні знаннями, розвитку кооперативного сектора економіки.

Для освітян, науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти, підприємців, громадськості, усіх, хто цікавиться трансформаційними процесами в економіці.

Електронна версія збірника оприлюднюється на офіційній сторінці ХКТЕІ:
<http://www.xktei.km.ua/naukova-diyalnist/naukovi-vidannya/>

Копишинська М.С.

студентка Полтавського університету економіки і торгівлі

Космін В.Р.

аспірант Полтавського університету економіки і торгівлі

Педченко Н.С.,

д.е.н., професор кафедри фінансів та банківської справи

Полтавського університету економіки і торгівлі

АДАПТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Завдання реформування бюджетної системи України завжди є актуальним, адже автономія та фінансова децентралізація є однією з базових основ незалежності та життєвої здатності органів місцевої влади. Значення місцевих податків та зборів у формуванні місцевих бюджетів є на сьогодні незначною. Тому, розкриття проблеми міжбюджетних відносин в Україні та вивчення досвіду зарубіжних країн в цьому напрямі є основою для розробки політики реформування міжбюджетної взаємодії в Україні.

Світовий досвід міжбюджетних відносин охоплює різні аспекти, які можуть бути корисними при впровадженні децентралізації влади, зокрема:

1) фінансова автономія. Для успішної децентралізації важливо забезпечити місцеві органи влади достатніми фінансовими ресурсами, щоб вони могли ефективно виконувати свої обов'язки. Одним із шляхів є передача податкових повноважень місцевим урядам та створення механізмів розподілу коштів на місцевому рівні;

2) планування та бюджетування є важливими елементами децентралізації. Місцеві органи влади повинні мати можливість розробляти та здійснювати свої бюджетні програми, враховуючи потреби та пріоритети громади;

3) моніторинг та оцінка результатів діяльності місцевих органів влади. Це допоможе відстежувати ефективність реформ та вчасно вносити корективи для досягнення поставлених цілей;

4) публічна участь у процесах управління та прийняття рішень. Розробка механізмів публічної участі дозволить громадянам брати активну участь у вирішенні питань, які стосуються їхнього регіону.

5) обмін досвідом інших країн, які пройшли подібні реформи. Аналізувати їх успіхи та невдачі, впроваджувати передові практики, які вже зарекомендували себе.

Узагалі, успішна децентралізація влади потребує комплексного підходу, який поєднує світовий досвід з урахуванням конкретних потреб і особливостей країни. Так, Україна офіційно прийняла та затвердила Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Головним пріоритетом зовнішньої політики держави є процес євроінтеграції. Тому для забезпечення фінансової самодостатності місцевих громад в Україні необхідно враховувати досвід країн ЄС. З методологічної точки зору, удосконалення та розвиток системи публічного управління в країнах-членах ЄС передбачає на першому етапі впровадження принципів європейського управління. На другому етапі – конкретні механізми та інструменти управління інтегруються в національні системи публічного управління для досягнення поставлених цілей.

Практичні дії щодо реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС призведуть до того, що європейські стандарти, закріплені в європейському надбанні, мають значний вплив на становлення та розвиток публічного управління в Україні. Децентралізація влади та проведення інституційних змін формують організаційну базу для інтеграції України до Європейського Союзу.

При використанні загальнодержавних податків органи місцевого самоврядування не можуть змінювати податкові ставки або впливати на базу оподаткування шляхом надання податкових пільг. Однак вони можуть ініціювати зміни в умовах розподілу податків між різними рівнями бюджетів, часто з метою горизонтального фінансового вирівнювання.

Сьогодні розповсюдження отримує своєрідна форма бюджетної децентралізації, що дістала назву субсидарності [1]:

1) влада вищого рівня має повне право втручатися до фінансової сфери місцевих рівнів, за умови, коли на місцевому рівні буде доведена неспроможність місцевої влади вирішувати власні проблеми;

2) надання допомоги за умови сприяння фінансової автономії місцевої влади;

3) розподіл повноважень між усіма гілками влади, що будує відносини між рівнями влади виключно на принципах кооперації;

4) делегування частини своїх повноважень.

У науковій літературі пропонується групування європейських держав за різними критеріями (табл.1) [2, с.86].

Таблиця 1 – Групи держав за регулюванням відносин між рівнями бюджетної системи [3, 5]

Критерії	Держави
Відносно велика самостійність регіональної і місцевої влади сфері податків	Великобританія
Велика роль у фінансуванні видатків на соціальні потреби регіональною і місцевою владою	Фінляндія, Данія, Швеція, Норвегія
Відносна самостійність в сукупності з ефективним співробітництвом між різними рівнями бюджетів Велика залежність регіонів від центру	Австрія, Швейцарія, Німеччина
Велика залежність регіонів від центру	Італія, Бельгія, Іспанія, Португалія, Нідерланди, Франція, Греція

Таким чином, у світі відсутній оптимальний приклад побудови відносин між рівнями бюджетної системи, що може бути повністю придатний для України. Кожна країні має особливості застосування механізму міжбюджетних

відносин поряд із загальними підходами за ключовими напрямками [4]. Поряд з цим, запровадження в Україні європейського досвіду регулювання міжбюджетних відносин можна з певними корективами до існуючих моделей розвитку місцевого самоврядування. Враховуючи сучасний стан економічного розвитку, особливості функціонування місцевого самоврядування та значний вплив політичної складової на всі процеси в країні, можна вважати за оптимальним напрямком запровадження дуалізму муніципального управління. Це об'єднає як громадський так і владний характер. Тобто органи місцевого самоврядування залежать від держави виключно в межах чинного законодавства, проте у вирішенні локальних питань володіють автономією. При цьому, в політичному напрямку органи місцевого самоврядування розглядаються як органи держави, що виконують державні функції і повноваження.

Список використаних інформаційних джерел

1. Ярошенко Л.Л. Міжбюджетні трансферти в умовах реформування системи міжбюджетних відносин. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4163> (дата звернення: 09.10.2023).
2. Агафошина М.П. Європейський досвід упорядкування міжбюджетних відносин та можливості його імплементації в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2019. № 3(19). С. 84.
3. Бюджетний федералізм: світовий досвід теорії та практики. URL: https://pidruchniki.com/72339/ekonomika/byudzhetniy_federalizm_svitoviy_dosvid_teoriyi_praktiki (дата звернення: 09.10.2023).
4. Педченко Н.С., Стрілець В.Ю. Бюджетний потенціал регіону: оцінка та перспективи розвитку : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2014. 220 с.
5. Педченко Н.С. Напрями податкової політики України відповідно до євроінтеграційних процесів [Електронний ресурс] / Н.С. Педченко, Л.А. Лугівська. URL: http://www.rusnauka.com/21_DSN_2012/Economics/3_114838.doc.htm. (дата звернення: 09.10.2023).

УДК 338.009.12/334.012.34
Т65

МАТЕРІАЛИ

I Всеукраїнської науково-практичної конференції

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ: ВІД КОНКУРЕНЦІЇ ДО КООПЕРАЦІЇ

(м. Хмельницький, 26 жовтня 2023 р.)

Електронне видання

Відповідальна за випуск:
Наталія САПОТНИЦЬКА

Т65 Трансформаційні процеси в економіці: від конкуренції до кооперації. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Хмельницький, 26 жовтня 2023 р. / редкол.: Ю.В. Телячий (гол.) та ін. Хмельницький : ХКТЕІ, 2023. 389 с.